

www.e-rara.ch

**Xenophontis philosophi ac historici excellentissimi Opera, quae
quidem extant, omnia**

Xenophon

Basileae, anno 1545

Universitätsbibliothek Basel

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-104628>

De Republica Et Legibus Lacedaemoniorum

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΡΗΤΟΡΟΣ ΔΑΚΕΔΑΛΙΜΟ-
ΝΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

ΑΛ' ἐγὼ γινώσκων ποτὲ ὡς ἡ πόλις
 τῶν ὀλιγαρχωποτάτων πό-
 λεων οὐσα, δυνάτωτάτη τὴν ὄνο-
 μαστοτάτην ἢ τῇ ἑλλὰδι ἐφάνη, ἐ-
 βαύμαζεν ὅτ' ποτὲ τὸ πᾶν τοῦτο ἔγε-
 ντο. ἐπεὶ μὲν τοὶ κατὰ νόμον τὰ ὑπὸ
 τῆς δυνάμεως τῆς ἀριστοκρατίας, οὐκ ἐτί-
 δαυμάζον. Λυκούργου μὲν τοὶ τὸν νόμον αὐτοῖς ἐπὶ νόμους, οἷς παθόντες
 ἡνδαιμόνησαν, ὥστε καὶ θαυμάζω καὶ εἰς τὰ ἑκατάμυ-
 λα σφόδρ' ἡγέμεαι. ἐκείν' οὖν γὰρ ὁ μὲν σάμης, ὁ δὲ τῶν ἑλ-
 λας πόλεις, ἀλλὰ καὶ ἡ γυναικία γυνὴ τὰς πλείους, πλεῖστον
 οὐδ' ἀμεινόντα τὴν πατρίδα ἐπέδειξεν. αὐτίκα γὰρ
 ποδὲς τεκνοποιίας, ἵνα δὲ ἀρχὴς ἀρξάμεται. οἱ δὲ ἄλλοι τὰς
 μελόντας τίκταιν, καὶ ἡλικίᾳ δοκῶντας λόγους πα-
 ρέειν, καὶ οἷον ἡ αὐτοῖς μετὰ τὰς τρεῖς, καὶ ὅτε
 ἡ δυνάμεις μικροτάτη. οἷον γὰρ μὲν ἡ πᾶσι πᾶσι ἀπε-
 ρείας, ἡ δὲ ἀρχὴς ἡμετέρας διαγούσιν. ὥστε ὅτε πολλοὶ
 τῶν τῶν τέκνων ἐχόντων ἐδράζοι εἰς τὴν πόλιν, καὶ τὰς κό-
 ρας οἱ ἄλλοι ἐκ τῶν ἡμετέρας οὐκ ἐργάζονται. τὰς
 μὲν οὕτω τρεφομένης, ὥστε καὶ πρὸς τοὺς αὐτοὺς μεγα-
 λῶν αὐτὴν γινώσκουσιν, ὁ δὲ λυκούργος, ἐδιδότας μὲν καὶ
 δούλας παρέχειν, ἱκανὰς ἡγήσατο εἶναι. τὰς δ' ἐλθού-
 δέρας, μέγιστον νομίζουσιν εἶναι τὴν τεκνοποιίαν. πρῶτον γὰρ
 σωματικὰν ἐπέδειξεν οὐδ' οὐκ ἡ πόλιν τὸν δῆλον τὸν ἀρξά-
 λου. ἐπειτα δὲ δρόμους καὶ ἰσχυροὺς, ὥστε καὶ τοὺς ἀνδρά-
 σι, οὕτω καὶ τὰς θηλείας ἀγῶνας πρὸς ἀλλήλους ἐποίη-
 σε, νομίζων δὲ ἀμφοτέρων ἰσχυρῶν καὶ τὰ ἐκγονὰ ἐρῶ-
 μωδέστερα γίνεσθαι. ἐπεὶ γὰρ μὲν γυνὴ πρὸς ἀνδράς ἔλθοι,
 ὁρῶν αὐτὴν ἄλλους τὸ πρῶτον τὸν χρόνον ἀμέτρως τὰς γυναι-
 ξας συνώντας. ὁ δὲ τοῖς ταύταν τὰ ἐγὼ. ἐδίδεκε γὰρ αἰδέ-
 σθαι μὲν εἰσόντα ὁφθαλμοῖς, αἰδῶντα δ' ἐξέοντα. οὕτω
 δὲ συνόντων, πρὸς ἀνδράς μὲν ἀνάγκη σφόδρ' αὐτῶν
 ἔχειν. ἐρῶ μὲν ἑστέρας δὲ γίνεσθαι εἰς τι βλάβησιν οὕτω
 μέλλων ἢ εἰς δίκην οἱ ἀλλήλων εἶναι. πρὸς τὸν τοῖς δὲ ἀρ-
 παύσεως τὸ ὅτι ἐβούλοιντο ἐκαστοὶ γυναικὰς ἀγεῖν, ἔπα-
 ρξεν γὰρ ἀκαίρως τῶν σωματικῶν αὐτῶν γάμων ποιεῖν. καὶ
 ὅτε συμφορὰν τῇ θυγατρὶ νομίζων. εἰ γὰρ μὲν τοὶ συμ-
 βαλὲν γυναικὶ νέαν ἔχειν, ὁρῶν αὐτὴν τῶν τελευτῶντος φυλά-
 σοντα· μάλιστα τὰς γυναικὰς, ταύταν τὰ καὶ τὸν τῶν γυν-
 αῖς. ὅτε γὰρ πρὸς ὑπὸ τὰς ἐποίησε ὁ πόσιον ἀνδρὸς σῶ-
 μα τε καὶ ψυχὴν ἀγαθὴν, ὥστε καὶ παρὰ μὲν τεκνοποι-
 σαδὰ. εἰ δὲ τις αὐτὴν γυναικὶ μὲν συνοικεῖν μὴ βούλει, ὁ
 τέκνων δὲ ἀφ' ὁλόγου ὑπὸ θυμῶν, ὁ δὲ τὸν νόμον ἐποίη-
 σεν. ὡς πινὰ αὐτὴν τεκνον καὶ γυναικίαν ὁρῶν, πρὸς αὐτὴν
 τὸν ἔχοντα, ἐκ ταύτης τεκνοποιεῖν. καὶ πολλὰ μὲν τοὶ
 αὐτὰ σιωπῶντες. αἱ γὰρ γυναικὶς διττῶς οἶκους βού-
 λονται διατελεῖν, οἱ γὰρ ἀνδρὸς ἀδελφῶν τοῖς πασι
 πρὸς λαμβάνειν, οἱ δὲ μὲν γυναικὶς ὁ δὲ δυνάμεις κοινῶ-
 νοῦσι, τὸ δὲ γυναικῶν δὲ ἀντιποιοῦνται. ποδὲς μὲν δὲ
 τεκνοποιίας ὅτε ταύταν τὰ γυνὴ τοῖς ἄλλοις, εἰ δὲ ἀφ' ὁ-
 ροντας καὶ ἡ πόλις μέγιστος, καὶ κατ' ἰσχυρῶν, ἀνδρῶν τῇ πόλει
 ἀπείκει.

XENOPHONTIS

DE REPUBLICA ET LEGIBUS LA-
CEDAEMONIORVM LIBER, FRAN-
cisco Philelpho interprete.

Ogitant mihi aliquid quādo Spartā,
 quae omnium una urbium infrequēs
 esset, hominibus. Et uiribus in Grae-
 cia et nomine claruisse, miran-
 dum profecto uisum est, quoniam
 id pacto fieri potuerit. Sed cum
 Spartatarum studia didicissem, mi-
 rari iam desisti. Equidem Lycurgum qui leges his tulerat,
 quibus obtemperantes rem fauste feliciterque gessere, hunc
 mehercule et admiror, et ad summum usque sapientissimum
 duco. Ille namque haudquaquam reliquas ciuitates imita-
 tus, quin potius harum plurimis contraria sentiens, patriam
 ut ceteris felicitate praestaret, effecit. Liberiorum enim pro-
 creatione (ut ab initio rem aggrediar) alij quidem eas quae
 ad sobolem procreandam idoneae et bene institutae puel-
 lae uideantur, tum cibo quatenussummo, tum obsonio quo-
 ad fieri potest quāminimo nutriunt. Vini autem aut omni-
 no expertes, aut eo aquatissimo uti uolunt. Quemadmo-
 dum igitur ex artificibus multi uno in loco quieti seden-
 tes, sic et uirgines reliqui Graeci per quietem lanificio insiste-
 re dignum putant. Ex his uero ita educatis, quid speran-
 dum est magni aliquid nasci posse? At Lycurgus uestes
 ab ancillis praebere, satis putauit esse. Sed liberis quidem
 mulieribus cum procreatione liberorum magnam quiddam
 esse censuisset, primum nihil minus foemina quam mare
 exerceri corpore instituit: deinde cursus et uirium ueluti
 uiris, ita et foeminis certamina inuicem posuit. Existi-
 mabat enim ex acribus illis robustissimisque uiris natos,
 etiam robustioris gigni. Cum uero mulier ad uirum uene-
 rit, intuens ille alios primo tempore immoderatus uxo-
 ribus commisceri, sensu et huiusce rei contraria. Sanxit
 namque et ingredientem ad uxorem uirum et exeuntem, ne
 ab alijs uideretur, pudore affici: sic autem coeuntes ne-
 cesse est tum suauius sese audireque appetere, tum ualen-
 tiores etiam eos esse si in aduersam ualitudinem inciderint,
 ita magis quam si ad satietatem usque inuicem sint. Statuit praeterea
 quod nemo pro uoluntate uxorem duceret: non nisi
 si cum in adultam aetatem peruentum iam esset nuptias
 fieri: id enim plurimum ipsi fecunditati ac robustitati con-
 ductum arbitrauitur. Atque si quidem contigerit, ut senex
 aliquis iuniorum uxorem habeat, uidens Lycurgus huius
 aetatis homines maxime asseruare uxores, item et huius
 rei contrarium constituit. Sanxit enim, ut cuius uiri
 corpore animoque senior ipse magis delectaretur, eo ad-
 ducto prolem ipse susciperet. At si quis uxorem rursus
 nolit, ingenuae autem prolis desiderio tangatur, in hanc
 quoque rem legem tulit: si quam is fecundam genero-
 samque prospexerit, persuaso eius uiro ex ea suscipere na-
 tos queat. Et huiusmodi multa Lycurgi legibus sunt con-
 cessa. Enimvero et uxores domos binas inhabitare uo-
 lunt, et utri ipsi fratres ex se natis pueris acquirere, qui
 generis quidem uirumque participes aequae sunt, substan-
 tia uero nequaquam sunt. Hoc de procreandis libe-
 ris diuerso a Graecis ceteris instituto, quanto pre-
 stantiores ille et magnitudine et robore uiros Spartae
 reddiderit,

K k reddiderit,

reddiderit, quibus secum animo uoluiato. Ego uero post
quam de ortu ipso disserui, uolo et ipsam Spartiata-
rum reliquorumque Græcorum disciplinam utrinque ex
ponere. Alij quidem Græci, et hi præsertim qui pul-
cherrime filios instituere cupiunt, quamprimum pueri
quæ dicuntur intelligunt, continuo seruos his pædago-
gos præficiunt, continuo item illos ad magistros mitti-
unt, literas scilicet et musicam, et quæ ad palæ-
stram attinent, percepturos. Puerorum præterea pe-
des calceamenti demolluunt, corpora uero uestium
uarietate insigniunt, cibi modum uentris plenitudine
metiuntur. Lycurgus autem pro seruis pædagogis,
quos priuatim pueris quisque præficit, uirum præesse
ex illis uoluit, è quibus maximi magistratus constant:
qui quoniam pueros moderetur, pædonomus appel-
latur. Huic uero potestatem dedit, ut et pueros con-
gregaret, et quem uersute aut nequiter quicquam pa-
trare obseruasset, accerrimè caderet. Dedit etiam sibi
ex puberum numero qui flagra ferrent, ut uerberibus
cum opus foret, pueros afficerent: quo factum est, ut
et multa pueri uerecundia tenerentur, et iussis sciri-
le parerent. Pro calceamenti autem, pedum nudi-
tatem instituit: censebat enim huiusmodi exercitatione
longe facilius et accliuum ascendere posse, et tutius
decliuum descendere, et exilire et resilire, et cele-
rius discalceatum currere si pedes exercuerit, quam
calceatum. Pro uestium uero uarietate instituit, uno
amiclu quotannis assuescieri, ratus et aduersus frigora
et aduersus calores melius hoc utique pacto muniri.
Cibi autem tantum masculo habendum censuit, ut
minquam ex pul-
la graueretur, et indigentiam ferre
expertus sciret: putans eos qui sic eruditi essent, ut
magis profectò, si opus esset, uel absque cibo labo-
res perperci, et ab ipso si amouerentur plus temporis
abstinere posse, et minus præterea obsonij egere, et fa-
cilis omnem escam admittere. Quinetiam ad salubri-
us degendum, et ad status proceritatem magis id ali-
menti conducere arbitratus est, quod gracilia corpo-
ra, quam quod lata cibo efficeret. Verum ne rursus
fame admodum premerentur, noluit illos quibus indi-
gebant ea ociosos capere, sed furari quædam sinebat
quibus fames leuaretur: atque ut ne non habens qui-
dem quod daret, permisit his alimentum sua sibi indu-
siria molirentur, latere id puto neminem. Patet au-
tem eum qui surrepturus quippiam sit, oportere et
noctu uigilare, et interdum fraudem ac insidias tende-
re, exploratoresque parare, si consequi quod cupit,
uelit. Itaque perspicuum est, eum qui pueros callidi-
ores circa res ad uictum necessarias magis quam bel-
licosos facere uelit, sic omnibus instituere consuesse.
At dixerit quispiam: Quid igitur, si quidem furari bo-
num existimabat, multis eum uerberibus qui in fur-
to deprehenderetur, plectendum uoluit? Quoniam,
ut mihi uidetur, et in alijs quæcunq; homines edocent,
puniunt non rite ministrantem: proinde et illi cruci-
ant deprehensos perinde atque inepti furantes. Per-
pulchrum præterea statuens ex arduo et difficili loco
caseos quamplurimos rapere, quos ab alijs cædi iussit:
ille quidem hoc significans, solere eum qui pau-
cum tempus doluisset, diu ubi sibi prosperè successerit
gaudere.

ἀπετέλειδον, ὁ βουλόμενός ὡς ἡσυχάζει. ἐγὼ μὲν πο-
 τίς ἐπεί κ' ὑπὸ γνέσεως ὀκνήσῃμαι, βούλομαι κ' τὴν πα-
 τέρην ἐκατόντων ἀφαιρῆσαι. τῶν μὲν τούτων ἄλλων ἐλπί-
 νων οἱ φάσκοντες καλίστα εἶναι ἡς πατρὸς, ἐπει-
 δὴν τάχιστα αὐτοῖς οἱ παῖδες τὰ λεγόμενα ξυνίωσιν,
 θυθὺν μὲν ἐπὶ αὐτοῖς παιδιαγωγὸς θείραπιδόντας ἐπι-
 στασι, θυθὺς δὲ πέμπουσιν εἰς διδασκαλῶν μαθησομέ-
 νους κ' γράμματα, καὶ μουσικῇ, κ' τὰ γ' παλαιστρά-
 πῳς δὲ τοῖσι τῶν παίδων πόδας μὲν ὑποδήμασιν
 ἀπαλύνουσιν, σώματα δὲ ἱματίων μεταβολαῖς διαβρι-
 πνέουσι. σίτου γὰρ μὲν αὐτοῖς γαστέρα μέτρον νομίζουσιν,
 ὁ δὲ λυκουργὸς αὐτὴ μὲν τῷ ἰδίῳ ἕκαστον παιδαγωγ-
 οῦς δούλους ἐπιστάναι, αὐτὰρ ἐπέστησε ἱερατεῖν αὐ-
 τῶν, ὃς ὡν πόρ' αἰ μέγισται ἀρχαὶ καθίστανται, ὃς δὲ καὶ
 παιδονόμος καλεῖται. ἔσθ' οὐκ ἐκείον ἐποίησε, κ' ἀ-
 θροίζειν εἰς πᾶδας, καὶ ὑποσηποῦντα εἰς τις ἐρασίε-
 γοίη, ἱχυρῶς καλᾶσαι. ἐδωκεν αὐτῷ καὶ τῶν ἡνόντων
 μαστιγοφόρους, ὅπως τιμωροῖεν ὅτε δέοι. ὥς πολλῶν
 μὲν αἰδῶ, πολλῶν δὲ περὶ δὲ καὶ συμπαρῶναι. ἀντί γε
 μὲν τῷ ἀπαλύνειν εἰς πόδας ὑποδήμασιν, ἔταξεν
 αὐτοποδησίᾳ κρατῶν· νομίζω γὰρ τὸτ' ἀσκήσειαν,
 πολὺ μὲν ἔσθ' οὐκ ὀρθῶς δὲ βαίνειν, ἀσφαλέστερον δὲ
 πρηνῇ καταβαίνειν, κ' πηδῆσαι. αὐτοδρεῖν, καὶ δρα-
 μέν ὁρᾶν * αὐτοποδέτων γὰρ ἡσυχῶς εἶναι εἰς πόδας,
 ἢ ὑποδιδέμενόν. καὶ ἀντί γε τῷ ἱματίοις διαβρίπτε-
 σθαι, γνόμεσιν γὰρ ἱματίῳ δι' ἔτους προσβέβηαι· νομίζω
 ἔγωγε κ' πῶς ψύχει κ' πῶς θάλπει ἄμφορ' αὐτῶν ἀσκησιν
 ἑαδῇ. σίτου γὰρ μὲν ἔταξε τοσούτῃ ἔχοντα συμβαλόν-
 ται τῷ ἄρ' ἔσθαι, ὥς ὑποπλησμονῆς μὲν μήποτε βαρύν-
 εσθαι, ἔδ' οὐ γὰρ διεισέριος διάγειν, μὴ ἀπείρους ἔχειν· νομί-
 ζω εἰς οὗτω παιδονομήνους. μάλλον μὲν αὖ δυνάσθαι
 εἰ δεινέσθαι ἀσπῆσαντας ὑπὸ πανῶσαι, μάλλον δ' αὖ εἰ
 πῶς γὰρ λείπει, ἅπ' ἔδ' αὐτῷ σίτου πλείονος χρόνον ὑπὸ ταῖς
 ναι, ἢ τῶν δ' αὖ ὅψ' εἰδῶς, οὐ χεῖρερον δὲ πῶς πᾶν ἔ-
 χειν βεῶμα. κ' ὕγιανοτέρους δ' αὖ διάγειν, καὶ εἰς μὴ
 κ' αὖ αὐφάνει τὴν ἐρασίαν τὰ σώματα ποιοῦσαν
 τροφῇ, μάλλον συλλαμβάνειν ἢ γένοτο, ἢ τὴν ἐρασίαν
 ταῦν οὐσαν ἔρ' εἶπω. ὥς δὲ μὴ ὑπολιμοῦ ἄγαν αὐτῶν πεί-
 ζοιντο, ἀπραγμόνους ἢ αὐτοῖς ἔκ' ἐδωκε λαμβάνειν ὡς
 αὐτῶν. κλέπτειν δ' ἐφῆκεν ἐστὶν ἂν τῷ λιμῷ ὑπὸν
 ροῦντας. κ' ὥς μὲν οὐκ ἀπρῶν ὅ, τι δόκει, ἐφῆκεν αὐτοῖς
 γε μηχανᾶσθαι τὴν τροφῇ, οὐδ' ὅτι οἶμαι ἔσθ' ἀγνοεῖν.
 δῆλον δ' ὅτι τ' μέλλοντα κλωπείν, καὶ νυκτὸς ἄρ' ὑ-
 πνέειν δέει, κ' μεθ' ἡμέραν ἀπατᾶν κ' γνέσθαι δέμει· κ' κατὰ
 σκόπους δὲ ἐτοιμάζειν, τ' μέλλοντα τι λήψαι. ταῦτα
 εἰ δὲ πάντα διηλονότι μηχανικωτέρους τῶν ὑπὸ τη-
 δέων βουλόμενός εἶναι πᾶδας ποιεῖν, κ' πολέμικατέ-
 ρους ὅπως ἐπαίδουσε. εἴποι δ' αὖ οὐκ οἶσιν, τί δ' ἔπειτα
 τὸ κλέπτειν ἀγαθὸν γνόμεναι, πολλὰς πληγὰς ἐπέβαλλε
 ἔρ' ἀλίσκομένῳ; ὅτι φημί ἐγὼ κ' τὰλλα ὅσα ἀνθρώποι
 διδασκόντες, καλᾶσθαι τῶν καλῶς ὑποπείσονται.
 κακῆνοι οὖν εἰς ἀλίσκομένους, ὥς κακῶς κλέπτοντας
 τιμωροῦντες. κ' ὥς πλείους δὲ ἀρπάζειν τρεῖς ἢ ὀ-
 θίας καλὸν θείας μαστιγοῦν τοῖς ἄλλοις ἐπέταξεν. ἔσθ' οὐ
 δὲ διηλῶσαι καὶ γὰρ τούτω βουλόμενός, ὅτι ὅστις ὅλν-
 γον χρόνον ἀλγίσαντα πολὺν χρόνον οὐδ' ὀκνηοῦντα
 θυφραῖ.

663

ἀνφραίνεσθαι. διηλούτῃ δὲ ἐν τούτῳ. ὅτι ὁ πονεὶς τὰ χροὺς
 διὰ τὸ βλακύνειν, ἐλαχιστα μὲν ὠφελείται, πλεῖστα δὲ
 πρῶτα λαμβάνει. ὅπως δὲ μὴ δ' εἰς ὁ παιδονόμος
 ἀπέλθοι, ὁρῆμοι ποτε οἱ παῖδες ἐν ἀρχόντῳ, ἐποίη-
 σε τὸν αἰετίζοντα τὴν πολιτῶν κύριον εἶναι, καὶ ὑπὸ τῆς
 τοῖς παισίν, ὅ, τι αὐτὸν ἀγαθὸν ὁνοῖναι εἶναι, καὶ ὑποτάξαι ἐπὶ
 ἀμαρτανόειν. ὅθεν δὲ ποιήσας διέπραξε, καὶ αὐτὸν ἡμονε-
 ρος εἶναι αὐτὸν παῖδας. ὁ δὲ γὰρ ὅπως αὐτὸν οὐκ, οὐτε παῖ-
 δος ὅτε αὐτὸν, ὡς αὐτὸν ἀρχοντας. ὡς δὲ ὅτε εἴποτε με-
 λείας τύχοι αὐτὸν παρῶν, μὴ δ' ὡς ὁρῆμοι οἱ παῖδες ἀρ-
 χόντῳ εἶναι, ἐδῆκε τὴν ἱλκὴς ἐκείνης, τὸν πορώτατον τὴν
 ἀρξίνων ἀρχαιμ. ὡς δὲ εἴποτε ἐκείναι οἱ παῖδες ὁρῆμοι
 ἀρχόντος εἰσι. λεκτέον δὲ μοι δοκεῖ εἶναι καὶ πρὸς τὴν παι-
 δικῶν ὁρώτων. ἐστὶ γὰρ καὶ ὅθεν πρὸς παιδείαν. οἱ
 μὲν τοίνυν ἄλλοι ἐλλώδων, ἢ ὡς περ βωιωτοί, αὐτὸν καὶ
 πᾶσι συζητῶν ὁμιλοῦσιν, ἢ ὡς περ ἡλῆοι δὲ χαί-
 τωρ τῆς ὥρας ῥῶνται. εἰσὶ δὲ καὶ οἱ περὶ τὰ πᾶσι τὴν ἀλέγε-
 ριν αὐτὸν ὁρῶντας ἐργασίαν ἀπὸ τῆς παιδείας. ὁ δὲ λυκοῦργος
 ἐκείνην καὶ τὸν τοῖς πᾶσι γινώσκων. εἰ μὲν τις αὐτὸν ὡς οἶον
 διὰ, ἀγαθὸς ψυχῆς παιδὸς παρῶν ἀμεμῆτον ὅλον
 ἀρετὴν ἐκείνῳ, ὅτι σιωπῆσαι ἐπὶ τῇ, καὶ ἡλῆσιν παιδείαν
 ταύτην γινώσκων. εἰ δ' ἐτις παιδὸς σώματι ὁρῶνται
 νῦν φανέναι, αἰσχισον ὅθεν θεῖς, ἐποίησεν αὐτὸν λακεδαι-
 μονι μὴ δ' ἢ τὸν ὁρῶντας παιδικῶν ἀπέχεσθαι, ἢ γονεῖς
 παίδων, ἢ καὶ ἀδελφοὶ ἀδελφῶν εἰς ἀφροδίσιαν ἀπέχον-
 ται. τὸ μὲν τοῖς ταῦτα ἀπὸ τῆς ἐπὶ τῶν, ὁ δὲ δαυμάζω.
 ἐν πολλῇ γὰρ τὴν πόλει οἱ νόμοι ἐκ γινώσκων τῶν
 πρὸς αὐτὸν παῖδας ὑποθιμῆς. εἰ μὲν δὲ παιδεία εἴρη,
 ἢ τε λακωνικὴ καὶ ἢ τὴν ἡλῶν ἐλλώων. ὅθεν ὁποτέρως δ'
 αὐτῶν καὶ ὑποπεδέεροι καὶ αὐτοῖς ἡμονεῖς, καὶ ὡς δ' εἰ
 ἐγκρατεῖς αὐτὸν ἀρετῶν, ὁ βουλόμενος καὶ
 ταῦτα ὑποσχεσθῶν. ὅταν γὰρ μὲν ἐκ παιδων εἰς τὴν
 ρακιστῶν ἐκβαίνωσι, τῶν καὶ αὐτὰ οἱ μὲν ἄλλοι παύουσι
 μὲν ἀπὸ παιδων γινώσκων, παύουσι καὶ καὶ ἀπὸ διδασκάλων,
 ἀρχοῦσι δὲ οὐδὲν ἔτι αὐτῶν, ἀλλ' αὐτὸν ὁρῶντας ἀφί-
 σιν. ὁ δὲ λυκοῦργος καὶ τούτων ταύτων ἐγνώ. κατὰ
 μὲν γὰρ τοῖς τελευτῶντας μέγιστον μὲν φρόνημα ἐμ-
 φυόμενον, μάλιστα δὲ ὕβριν ὑποτάσσων. ἰχυροτά-
 τας δὲ ὑποθιμῆς τὴν ὁδὸν παρῶν, τῶν καὶ αὐτὰ
 πλείους καὶ πόντος αὐτοῖς ὑποβάλλει, πλείους καὶ ἀρχολίαν
 ἐμμελῆσται. ὑποθιμῆς δὲ καὶ εἰς ταῦτα φύγοι, μὴ δὲ
 ἐτι τῶν καλῶν τυγχάνειν, ἐποίησε μὴ μόνον αὐτὸν ἐκ
 ἐκείνης, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν καὶ ὁρῶντας ἐκείνων ὑπομελῆσθαι,
 ὡς μὴ ἀπὸ λειψάνων, ἀδίκτοι πᾶσι τῶν ἐν τῇ πό-
 λει ἡμῶν. πρὸς δὲ τούτοις τὸ αὐτὸ εἶδαι ἰχυρὸς ἐμ-
 φυόσαι βουλόμενος αὐτοῖς, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐπὶ τῇ
 ἐξ ἡμῶν μὲν τὸν ἡματίου τὸν χεῖρ ἔχειν, σιγῇ δὲ πο-
 ροῦσθαι, πρὸς ἐλπίειν δὲ μὴ δ' αὐτὸν, ἀλλ' αὐτὸν τῇ πρὸς
 ποδῶν ὁρῶν. ἐν δὲ τῇ καὶ αὐτὸν γινώσκων, ὅτι τὸ ἀρ-
 ξίνων φύλον, καὶ εἰς τὸ σφροδῶν ἰχυροτέρως ὅτι τὴν
 λείας φύσεως. ἐκείνων γὰρ οὐδ' ἢ τὸν μὲν αὐτὸν ἀκού-
 σαι, ἢ τῶν λιθίνων ἢ τῶν δ' αὐτὸν μετὰ τῶν
 ἢ τῶν χαλκῶν. αὐτοῖς ἡμονεῖς ὅθεν δ' αὐτὸν ἡμῶν καὶ
 αὐτῶν τῶν ἐν τοῖς θαλάμοις παρῶν. καὶ ἐπειδὴ
 εἰς τὸ ἀφίσιον καὶ ἀφίσιον, ἀγαπῶν αὐτῶν καὶ τὸ ὅσον
 τῇ ἐκείνῳ. ὅτι τὴν αὐτὴν παιδικῶν οὕτως ὑπομελῆσθαι.
 πόριγε

gaudere. Manifestatur etiam, hac in re mollē et tardū,
ubi maturatio sit opus minimē iuuare, ac plurimas tur-
bas capere. Quod si pædonomus abeat, ne quando pu-
eri sine magistro sint, fecit ut is qui semper adesset ex
ciuibus, ius haberet, qui quicquid factū optimum
uideretur pueris imperaret, ac si quid delinquerent
plecteret: quod quidem faciens illud etiam est asse-
cutus, ut & maiore pueri uerecundia tenerentur.
Nihil enim neque pueri, neque uiri ita ut suos magis-
10 stros uereri solent. Vt autem & ipsi quando nemi-
nem uirum adesse contingeret, aliquis ipsis pueris
præisset, statuit, qui in singulis alijs grauisissimus es-
set, is maribus imperaret: quare nunquam illic pue-
ri sine magistro sunt. Sed iam mihi de puerorum a-
moribus dicendum est, nam hoc & ad disciplinam
pertinet. Alij quidem Græci, uel sicuti Boetij uir atq;
puer commixti cōeunt, uel sicuti Elienses gratiarum
interuentu formæ specie utuntur: alij uerò sunt qui uel
cum pueris colloqui amatores prohibent. Lycurgus
20 autem ab his omnibus dissentiens, si quidem aliquis
admiratus ipse, ut decet, pueri annum enitatur irre-
prehensibilem amicum reddere, & unā esse permis-
sit, & honestissimam hanc disciplinam duxit. Quod
si quis pueri corpus appetere uideretur, id turpissimū
decernens, statuit, apud Lacedæmonios nihilo utique
minus amatores à puerorum congressu abstinere,
quā uel parentes à filijs, uel à fratribus fratres ue-
nereis in rebus abstinent: quæ quidem ne à quibus-
dam credi haud miror. In multis enim urbibus le-
30 ges minime aduersantur libidimbus erga pueros.
De disciplina igitur pueritiæ tum Laconica, tum ali-
orum Græcorum diximus. Ex ultra uero ipsarum &
obedientiores & uerecundiores, & magis denique
quibus in rebus opus sit, continentes uiri perficiun-
tur, poterit quisque secum ipse considerare. Sed post-
quam è ludo pueritiæ ad pubertatem excesserint, con-
tinuo alij quidem tum à pædagogis, tum à doctoribus
cessant, ipsisq; nemo præficitur, sed liberi mittun-
tur. Lycurgus uerò & ab his plurimum dissensit:
40 quippe qui quoniam didicisset adolescentibus maxi-
mam animorum elationem ingenitam, procacemq;
contumeliam, & uehementissimas uoluptatum cupi-
ditates adesse, tunc plurimis eos laboribus subdidit,
utq; semper occupati essent, molius est. Qui cum et-
tiam addidisset, si quis hæc fugeret, ei nihil rerum
honestarum assequi licere, effecit quò non solum pu-
blice constituti, sed etiam necessarij singulos cura-
rent, ne metu uacantes reprobi prorsus in ciuitate fie-
rent. Ad hæc uolens quasi naturalem his pudorem
50 uehementer conciliare, imperauit ut in uijs manus in-
tra pallium haberent, silentioq; incederent, ac nus-
quam circumspecterent, sed humi defixos oculos tene-
rent. Hic certe patet masculinum sexum & circa pu-
diciam acriorem esse natura muliebri. Itaq; illorum
uocem minus quā si Lapidei essent, audieris: oculos
uero minus quā si essent ænei conuerteris. Maiore
autem eos pudore affici, quā ipsas in thalamis uirgi-
nes existimaris. Ac posteaquam in conuiuū uenerint,
satis profecto sit si uel ad interrogata respondeant. Et
circa horum rursus instituta hanc curam adhibuit.

ὅς ἐκείνην αἰσιν μὲν ὑβρίων, ἡκίστα δὲ πρὸς οἰνίαν, ἡκίστα δὲ αἰσιν
 χρυσίου καὶ ἀργυρίου ἐγγίγνεαι. ἀγαθὰ γὰρ μὲν
 ἀποργάζονται καὶ τὰς δὲ ἡ ἐξ ὅσων οἱ πόσις. ποδὶ πατέρων τε γὰρ
 ἀναγκάζονται καὶ τῇ οἰκασίᾳ ἀφ' ὧν, καὶ μὲν τὸ ὑπὸ οἴκῳ
 μὴ σφικτὸς ὑπὸ μελῶν, εἰδὼς ὅτι οὐκ ἔστι πατὴρ ἐλπί
 πρὸς κατὰ μὲν δὲ, καὶ τῇ ὁρμῇ ὅσα ἡμέρα χρυσίου. ὅδε
 δὲ ὑπὸ φανού τῳ ἐπὶ ἐμφρουρῳ ἔξεσι ποδὶ δέ. κατα-
 μαδῶν γὰρ μὲν ὁ λυκοῦργος, καὶ ὅτι ἀπὸ τῶν σίτων, οἱ
 μὲν δὲ ἀπονοῦ μὲν οὐ χρῶσι τε καὶ ὀσπερκοὶ καὶ ὄσπερ-
 σοὶ εἰσι. οἱ δὲ ἀπονοὶ πεφουσημένοι τε καὶ αἰχροὶ καὶ
 ἀδρῆες ἀναφάνονται, οὐδὲ τοῦτου ἡμέλησιν. ἀλλ' ἔν-
 νοδῳ ὅτι καὶ ὅταν αὐτὸς τῇ ἐκαστῇ γνώμῃ φιλοπονήσῃ
 καὶ τὸ σῶμα ἔχωρ ἀναφάνεται, ἐπὶ ταῖς τῶν αἰσιν πρὸς
 σβύτα τῶν γυμνασίων ἐκείνων ὑπὸ μελῶν, ὥς μὴ
 ποτὲ αὐτοὶ ἐλθῶσι τῶν σίτων γίγνεσθαι. καὶ ἐμοὶ μὲν
 οὐδὲ γὰρ τούτω σφικτὸς δοκεῖ. οὐκ αὖ οὐκ ἐκείνων γὰρ
 πρὸς ὑπὸ ἀσπιδίων, οὐ γὰρ ὑγίαντορους, οὐ γὰρ τοῖς σώ-
 μι τοῖς χρυσίου τῶν. ὁμοίως γὰρ ἀπὸ τῶν σκελῶν, καὶ
 ἀπὸ χειρῶν, καὶ ἀπὸ τροχίλων γυμνάζονται. ἡντιμὲν γὰρ
 μὲν ἐγὼ καὶ τὰς τοῖς πλείστοις. καὶ μὲν γὰρ ταῖς ἀλ-
 λαις πόλεσι τῶν ἐκαστῶν καὶ παιδῶν οἰκε-
 τῶν δὲ χρυσίου ἀρχοῦσι. ὁ δὲ λυκοῦργος κατασκιδνά-
 σαι βουλόμενος, ὥς αὐτὸς γὰρ βλάπτωντο, ἀρλῶν. ἔν-
 τι οἱ πολῖται ἀλλήλων ἀγαθῶν ἐποίησε παῖδων ἐκαστον
 ὁμοίως τῇ ἐκαστῇ καὶ τῶν ἀλλοτρίων ἀρχῶν. ὅταν δὲ πρὸς
 ἐλπί ὅτι οὐτοὶ πατέρων εἰσὶ τῇ παιδῶν ὡς αὐτὸς ἀρ-
 χει, ὡσπερ αὐτὸς τῇ ἐκαστῇ ἀρχῇ βουλόμενος. ἡν δὲ ἡς
 πᾶσι ποτὲ πλὴν γὰρ λαβῶν τῶν ἀλλοτρίων κατέπειν πρὸς τῶν
 πατέρων, αἰχροὶ δὲ μὴ οὐκ ἀλλὰ πλὴν γὰρ ἐμβόλαιον
 τῶν ἡσ. οὐτὼ πρὸς οἱ ἀλλήλους μὲν γὰρ αἰχροὶ πρὸς
 τῇ τῇ τοῖς πατρί. ἐποίησε δὲ καὶ οἰκίτας εἰς τῇ δει-
 θῆν χρῶναι καὶ τοῖς ἀλλοτρίοις. καὶ λαμβῶν δὲ θηροῦσι
 καὶ σιωπῇ λαμβῶναι. ὥς οἱ μὲν δὲ ὁμοῖως παρὰ καλῶσι
 ὑπὸ θῆραν. ὁ δὲ μὴ αὐτὸς χρῶναι, ἡ δὲ ἐκπέμπει. καὶ
 ἡ πρὸς δὲ ὡσαύτως χρῶνται. ὁ γὰρ ἀδρῆες, ἡ δὲ ἐκείνους
 ὁ χίματ, ἡ τὰ χύπου βουλῆς ἀπὸ κείνῳ. ὡς πρὸς ἡν
 ἡ πρὸς ὅτα, λαβῶν καὶ χρῶναι, καλῶς ἀρκαθῆναι
 σιωπῇ. οὐ μὲν οὐδὲ ἐκείνους τὸ παρὰ τοῖς ἀλλοῖς εἰσι μὲν
 ἐποίησε ὑπὸ τῇ δειθῇ, ὅπου γὰρ αὐτὸς ὑπὸ θῆρας ὁψιδῆν
 τῶν δειθῶν τῇ ὑπὸ τῇ δειθῇ, ἡν μὴ σιωπῇ καλῶναι
 τυχωσῇ, καὶ γὰρ αὐτὸς ἐκείνους πρὸς μὲν πεπαιμνῶν κατὰ
 λείπῃ τὰ πεπαιμνῶν, ὅς δὲ δειθῶν ἀντίφωτας τὰ
 σιωπῇ, λαβῶντας ὅσων αὐτὸς δειθῇ, σιωπῇ καλῶναι
 ταλῖπῃ. διγαροῦ ὅτως μετὰ δειθῶν ἀλλήλους καὶ
 οἱ τὰ μικρὰ ἐχόντες, μετέχουσι πάντων τῇ γὰρ χῶρα,
 ὁπόταν τινος δειθῶσι. ἡντιμὲν γὰρ μὲν καὶ τὰς τοῖς
 ἀλλοῖς ἡντιμὲν κατέσκησιν ὁ λυκοῦργος γὰρ τῇ ἀσπιδί νό-
 μιμα. καὶ μὲν γὰρ δὴν πρὸς ταῖς ἀλλοῖς πόλεσι πάντων χρῶ-
 ματίζονται ὅσων διώκονται. ὁ μὲν γὰρ γεωργεῖ, ὁ δὲ ναυ-
 κληρεῖ, ὁ δὲ ἐμπορεύεται, οἱ δὲ καὶ ἀπὸ τῶν τρεφον-
 ται. καὶ δὲ τῇ ἀσπιδί ὁ λυκοῦργος τοῖς μὲν ἐλθόντες
 τῶν μὲν ἀμφοῖν χρῶματῶν, ἀπὸ τῇ μὲν ἀπὸ τῇ. ὅσα
 δὲ ἐλθόντες ταῖς πόλεσι παρὰ σκιδνάσκει, ταῦτα ἐ-
 ταῖς μόνῃ ὅσα αὐτῶν νομίζονται. καὶ γὰρ δὴν πρὸς τῇ
 ἐκείνῃ γὰρ ἀσπιδί, γὰρ δὴν καὶ μὴ φέρειν εἰς τὰ ὑπὸ τῇ
 δειθῇ. ὁμοίως δὲ διακτεῖν τῇ δειθῇ, μὴ ὑπὸ τῇ δειθῇ
 γὰρ καὶ

quam ob rem nulla illic contumelia, nullum uinofi-
 talis conuicium, nulla turpis actio, nullum denique
 turpe uerbum interuenit. Atqui ex publica epulatio-
 ne id quoque perficitur boni: nam & deambulare col-
 guntur cum domum abeunt, & ne uino debilitentur
 diligenter curare, utpote quos non latet, non ubi coe-
 narint manendum fore, & nocte non secus ac die uti
 oportere: neque enim sub lumine cum qui adhuc intra
 praesidium sit, proficisci licet. Cum autem animadu-
 10 tisset Lycurgus, ut a cibis hi qui sese laboribus dedunt,
 & colore insignes, & uegeti robustiq; sunt, ocio uerò
 soluti, tumentes imbecilliq; redduntur, neq; rem hanc
 neglexit, sed cogitans cum ipse quicquam mente ma-
 chinatus abunde corpori satisfacit, instituit qui natu ma-
 ximus esset, is quolibet semper in gymnasio curaret ne
 cibis immodicis manus darent: atque mihi quidem ne-
 que in hoc uidetur errasse. Itaque haud facile quis in-
 ueniat neque bona ualitudine, neque corporis uiribus,
 qui Spartatis antecellant: aequè etenim & cruribus
 20 & manibus ceruicq; exercentur. Secus autem & in
 hisce Lycurgus sanxit quàm ciuitates plurimæ cōsue-
 sent. In alijs namque urbibus homines suorum quisque
 & filiorum & seniorum, atque pecuniarum domini
 sunt. At Lycurgus cum efficere uoluisset, ut ciues inui-
 cem nihil officientes mutuo bono aliquo fruerentur, sta-
 tuit pueris quenque suis alienisq; iusta imperare. Cum
 uero quis uideat hos esse patres puerorum quibus ipse
 imperet, cogitur ita imperare quemadmodum uelit &
 illos suis. Quod si quis aliquando puer casus ab alio,
 30 patri deferat, turpissimum factu dicitur, nisi & ipsius
 filium alijs uerbis affecerit: adeo se inuicem cre-
 dunt nihil turpe pueris imperare. Idem statuit & cir-
 ca seruos tum proprios, tum alienos, si quid his uti
 opus fuerit. Statuit & uenationis canes commu-
 nes iungendos. Itaque indigentes ad uenationem uo-
 cant: quod si quis ipse minus uacat, libenter canes ei
 mittit. Et equis eodem utuntur modo: nam inua-
 lidus uehiculue indigens, aut aliquò propere profectu-
 rus, sicubi equum uideat cum capit, ususq; pulchrè
 40 restituit. Præterea & illud, quod minime apud alios
 solitum sit, usitatum fecit. Quocunque enim loco ad
 uenationem retardati egeant rebus ad uictum necessa-
 rijs, si minus his instructi sint, sanxit ut hic & hi qui
 cenarint quæ parata sunt relinquerent: indigentes ue-
 ro paratas res resignarent, & quotquot indigerent ac-
 ceptis, rursum obsignata dimitterent. Sic igitur illis
 inuicem communicantibus, ipsi etiam pauperes par-
 ticipes sunt quæcunque pro loco inueniuntur, quando-
 cunque alicuius indiguerint. Item & hac legitima
 50 Lycurgus Sparta discrepare à reliquis Græcis uoluit.
 In alijs enim urbibus omnes rei pecuniariae pro uiri-
 bus intendunt. Nam alius agriculturæ, alius nauiga-
 tioni, alius mercaturæ studet, alij uero ab opificijs nu-
 triuntur. Lycurgus autem apud Spartiatis liberos sci-
 licet homines uetuit quicquam attingere, quod circa
 rem pecuniariam uersetur. Quæcunque autem liber-
 tatem ciuitatibus afferunt, hæc sola instituit ipsorum
 studia ducenda. Etenim quid illic diuitijs indulgendum
 est, ubi pariter ad res necessarias feruntur? Idem idem
 etiam ex hac uictus institutione fecit, ne uoluptatis

gratia pecunias desideraret. Quinetiā ne uictiū quidem gratia quaestui incumbendū est: nō. n. nestis sumptu ac magnificētia, sed bona corporis habitudine exornatur. Neq; eō pecuniae cōgregandae sunt, quō sumptus in cōtubernia praebere queat, propterea quod illustrius iudicauit corporis laborib; q̄ ipsis sumptib; homines familiari bus hominib; prodesse, quippe qui demonstraret aliud a nūmi, aliud uerō diuitiarū opus esse. Veruntamen per in iuriā locupletari in talib; etiā prohibuit. Enimvero priuū huiusmodi nummū cōstituit, qui decē minarū solū, ubi in domū perueniret, nunquā neq; heros, neq; seruos lateat: nam & loco magno, & curru ad agendū opus sit. Nēpe & aurū & argentū diligēter inquiritur: quod sicubi appareat, possessor mulctatur. Quid ergo pecunij cōparandis eo loci quis studeat, ubi illarum comparatio plus aegritudinis, quā usus uoluptatis praestat? Sede nim maiorē in modum apud Spartiatas, tum magistratibus, tum legib; cunctos obedire omnes scimus. Ergo quidē neq; attentasse Lycurgū puto bonū hunc rei pub. statum, priusquam eos qui optimates in urbe essent, inter sese conciliasset. Hēc autem assequor coniectura, quod in alijs urbibus potentiores neq; uolunt uideri quidem magistratus ipsos pertimescere, quin illiberalē id esse ducū: principes uerō & parēt Sparta, maxime in magistratibus: & humiles esse, currendūq; potius quā incedendo cum uocentur obedire, gloriosum censent hi quidem, faciliē futurum existimantes ut & alij sequatur, si quidem ipsi uehementer obtemperando principes fuerint: quod certē & factū est. Consentaneū uero est hos etiā ipsos Ephororū potestate cōstituisse, quoniā intelligeret obedire maximū esse bonū, tum in repub. tum etiā & militie & domi: quod enim maiores uiros magistratus haberet, eō magis arbitratu est ciues ad obediendū perterrendos. Itaq; Ephori quēcunq; uelint mulctare queūt: possunt extēplo trāfigere, possunt in magistratu cōstitutos intra tēpus & abrogare, et in carcerē cōijcere, ac de uita certamen cōstituere. Tantā uero habētes potestātē, haudquaquā aliarū ciuitatū exēplo sinūt delectos ad magistratū semper utcunq; uoluerint dominari: quin potius quemadmodū tyranni, et qui gymniciis certaminib; praesunt, quem senserint praeter leges aliquid perpetrantē, perq̄ properē puniūt. Sed cum & alia permulta sint pulchra Lycurgi inuenta, quibus ciues legib; obteperant, tum & hoc in primis pulcherrimum esse puto, quod non ante multitudini leges edidit, quā cum principibus Delphos petens deum rogasset, an esset futurum cōducibilis & melius Sparta, ubi legibus quas ipse tulerit obediret. Qui cum oraculum suscepisset, id prorsus melius fore, tunc edebat, non modo iniquum, uerum & impium statuens, si quis legibus Pythio roboratis oraculo minus paruisset. Dignum est praeterea & hac in re Lycurgum admiremur, qui apud Lacedaemonios id effecerit, ut honestam mortem turpiuitate anteponerent. Etenim si quis secum ipse consuleret, inueniat horum longe pauciores, his qui ex hac luce migrare metu elegerunt. Et profecto si uerum dicendum sit, consentaneum est uirtute in longiorem et tatem quā in uitiō perueniri: ea nanq; & faciliōr est & iucundior & expeditior & fortior. Patet autem gloriam maxime sequi uirtutem ipsam: etenim omnes quodam

ἐνέκα χρημάτων ὀρεγέσθαι, ἀλλὰ μὴ οὐδ' ἱματίων γὰρ ἐνέκα χρημάτων. ὃ γὰρ ἐδιδῆτο πολυτελείας, ἀλλὰ σώματι & οὐξ ἱματίων. οὐδὲ μὴ τὸ γὰρ εἰς τοὺς σκλήρους ἐνέκα ἔχειν δαπανᾶν χρήματα ἀθροίσαι. ἐπεὶ τῷ σώματι ποιοῦντα ὠφελῆν ἐὼς σιώντας δυσδότητον ἐποίησαν, ἢ τὸ δαπανῶντας ὑπὸ δέξας, τὸ μὴ ψυχῆς, τὸ δὲ πλούτου ὄργον. τὸ γὰρ μὴ δὲ ἀδίκων χρηματίζεσθαι. ὅτι τῶν τοιούτων δικῶ λυσε. πρῶτον μὲν γὰρ νόμισμα τοιούτων κατέστησε, ὃ δὲ λαμνῶν μόνον αὐτοῖς οἰκίαν εἰσελθόν, οὐ ποτε διεσπόμενος, οὐτὲ οἰκίαν λαβοί. καὶ γὰρ χάρας μεγάλης καὶ ἀμαλῆς ἀγωγῆς διέοντο. αὐτοὶ γὰρ μὴ καὶ ἀργύριον ὀρδυνᾶν. καὶ αὐτὶ πευφανῶν ὅτι ἔχον ζῆμιον. τί οὖν αὐτοὶ ἐκείνους χρηματισμῶς ἀπαλάττειτο, ὅτι καὶ ἡ τιμὴ πλείους λύπης ἢ ἡ χῆσις. δυσωπίας παρέχει. ἀλλὰ γὰρ ὅτι μὴ ἐν ἀσάρτη μάστιγι πέθοντο. ταῖς ἀρχαῖς τε καὶ τοῖς νόμοις ἴσμεν ἀπαντῶν. ἐγὼ μὲν τοῖς ὅτι ἐγχεῖσθαι οἶμαι πρότερον τῶν λυκῶν γον ταύτῃ τῇ δουρίαν καθιστάει, πρὶν ὁμογνώμονας ἐποιήσας τοὺς κρατίστους τῇ τῇ πόλει. τεκμαίρομαι ὅτι ταῦτα. ὅτι καὶ μὲν ταῖς ἀλλοῖς πόλεσιν οἱ δικατάτοροι οὐτὲ βούλωνται δοκεῖν τὰς ἀρχὰς φοβεῖσθαι, ἀλλὰ νομίζουσι τοὺς ἀνελθόντες εἶναι. καὶ δὲ τῇ ἀσάρτη οἱ κρηπτοί, καὶ ὑπερχονταί μάστιγι τὰς ἀρχὰς, καὶ τῶν ταπεινοῖς εἶναι μεγαλύνονται. καὶ τὸ, ὅταν καλῶνται τρέχοντες, ἀλλὰ μὴ βαδίζοντες ὑπακούειν. νομίζοντες ἢ αὐτοὶ κατάρχωσι τὸ σφόδρα πείθεσθαι. ἐπειδὴ καὶ οὗτοι ἀλλοῖς. ὅπου καὶ γὰρ γίνεται. ἐκὸς δὲ καὶ τῶν ἐξ ἀρχῆς διώκων καὶ αὐτοὺς συγκατακινύσας. ἐπεὶ πρὶν ἐγνωσαν τὸ πείθεσθαι μέγιστον ἀγαθόν εἶναι, καὶ τῇ πόλει καὶ τῇ στρατιᾷ καὶ τῇ οἰκῇ. ὅσα γὰρ μέγιστα διώκων ἔχει ἢ ἀρχή, τοσούτῳ μάλλον ἡγήσασθαι αὐτῶν καὶ κατεπληθεῖν τοὺς πολίτας τῷ ὑπακούειν. ἐφοροὶ δὲ ἵνα νομῶν μὲν εἰσι ζῆμιον ὅν αὐτοὺς βούλωντο. κύριοι δὲ ἐκπράττειν παραχρῆμα. κύριοι δὲ καὶ ἀρχοντας μεταξὺ, καὶ καταπαῖσαι καὶ ἐξέειναι, καὶ ποδὶ τῇ ψυχῆς εἰς ἀγῶνα καταστῆσαι. τοσαύτῃ ἡ ἐχοντων διώκων, ὅτι ὑπερχονταί ἀλλὰ πόλεις ἐὼς τοὺς ἀνελθόντας. καὶ ἀρχὴν τὸ ἐπ' ὅπως αὐτοὺς βούλωντο, ἀλλ' ὥστε οἱ τύραννοι. ὅτι καὶ τοῖς γυναικοῖς ἀγῶνι ὑπὸ δέξας, καὶ πῖνα ἀνδάνωντο. πᾶσι τοῖς ἀλλοῖς, οὐδὲν πρὸς ἀρχὴν καλῶν οἰοῖται. πολλὰ δὲ καὶ ἀλλοῖς ὄντων μηχανημάτων καλῶν τῶν λυκῶν γον εἰς τὸ πείθεσθαι τοῖς ὁμοῖς ἐβέλαι ἐὼς πολίτας, καὶ τοῖς καλλίστοις καὶ τῶν τοῖς μοῖς δοκεῖ εἶναι, ὅτι οὐ πρότερον ἀπέδωκε τῶν πλείων τοῖς νόμοις, πρὶν ἐλθῶν τῶν τοῖς κρατίστοις εἰς διελφῶς, ἐπὶ τῇ τῇ θεῷ, εἰ λῶν καὶ ἀμεινον εἶναι τῇ ἀσάρτη πείθεσθαι, οἷς αὐτοὺς ἐβηκε νόμοις. ἐπεὶ δὲ ἀνέειλε τῶν πᾶσι ἀμεινον εἶναι, τότε ἀπέδωκεν οὐ μόνον αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς νόμοις, τὸ πυδοχῆς νόμοις μὴ πείθεσθαι. αἴτιον δὲ τῷ λυκούργου καὶ τὸ δὲ ἀγαθὸν εἶναι, τὸ κατὰ γὰρ αἰσχροῦ βίου. καὶ γὰρ διὰ τὸ σκοπεῖν τῇ αὐτοῖς μένος ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τούτων τῇ ἐκ τῇ φοβερῇ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μένος, ὥς ἀληθὲς εἶναι καὶ ἐπεταί τῇ ἀρετῇ σώσει. εἰς τὸν πλείον χρόνον μάλλον ἢ τῇ κακίᾳ. καὶ γὰρ ῥᾶν καὶ ἡδύων, καὶ δυσπρωτόρα καὶ ἰσχυροτόρα. διὰ τὸν ὅτι καὶ οὐκ ἔλαττα μάστιγι ἐπεταί τῇ ἀρετῇ. καὶ γὰρ συμμαχῶν τῶν

[illegible]

quodammodo bonis auxilio esse uolunt. Quo igitur pacto ut hæc fierent molitius sit, & hoc nõ omittamus oportet. Ille igitur planè præstitit, ut & boni feliciter & mali miserè degerent. In alijs enim urbi^{us} cū alijs quis malus fiat, mali tantum cognominū accipit: uer^o satur autem eodē in foro malus, ubi & bonus, & se^{des} det & ludit si uelit: sed apud Lacedæmonios quisq; erubesceret uitiosum hominē in contuberniū secū, aut in palestra concertatorē admittere. Sape etiā malus, diuisis qui pilæ ludum cōtrā inter se ludūt, in neutram¹⁰ partem accipitur, atq; in choreis quoq; in abiectione locos reijcitur, atq; uijs cunctis sibi cedendum est, et in confesibus, ac inter iuniores quoq; assurgendum. Propinquas autem uirgines domi nutrire cōuenit, & his est causa fortitudinis subducendū. Vxor^{is} autem uacūū larem despicere fas non est: & hu^{ius} rei multa simul subeunda. neq; precibus flelere, neq; insontes imitari licet: aut si secus fecerit, uerbera suscipere à præstantioribus oportet. Ego igitur cum huiusmodi i^{gnominiam} propositam malis intueor, ne miror quid²⁰ dem male illic homines mori, quā tanta cum ignominia ac probro uiuere. Perpulchrè & in hac re Lycurgus mihi legibus sanxisse uisus est, qui ad ipsam usq; senectutem uirtutem excolendam uoluerit. Nam cum in uitā meta senectutis iudicium apposuisset, statuit ne in senio quidem honestatem ac probitatem negligendā esse. Est & illud tum laude, tum admiratio³⁰ ne dignum, quod & bonorum uiuorum senio prospexerit. Cum enim instituisset uitæ certamē penes senes esse, perfecit senectam pluris habendam esse quā iuuentutis robur. Et recte quidem ex omnibus humanis rebus huic certamini studetur: nam eisi gymnica certamina pulchra sunt, ea tamen corporū certē sunt: senectutis uerò certamen, animorū indicium bonorum præbet. Sed quantum corpori præstat animus, tantum etiam animorum certamina corporum certaminibus antecellunt. Atqui & hoc Lycurgi institutū quī non maximopere admiremur? qui posteaquam didicisset eos qui lentius studere uirtuti uellent: patrias amplifi⁴⁰ care non posse, cōegit Sparte omnes uirtutes exercendas publice. Quemadmodum igitur priuati homines priuatis præstant uirtute, & studiosi negligentibus: ita & Sparta, quæ sola publicè honestatem probitatemq; exercet, uirtute cunctis plane urbibus præcellit. Etenim nõne & illud pulchrum, quod alijs ciuitatibus in eos duntaxat animaduertentibus, si quis alter iniuriam alteri intulisset, Lycurgus eum non minus plectendum uoluit, si quis manifesto neglexerit quo optimus fiat? Existimabat enim, ut uidetur, ab his⁵⁰ qui aliquos captiuos effecissent, aut quicquam abstulissent, aut furto surripuissent, in eos qui laderentur solum perpetrari iniuriam, à uitiosis uerò ignauisq; hominibus res publicas prodi. Itaq; recte uidetur mihi maximas hisce pœnas statuissē. Addidit præterea intolerabilem quandam necessitatem ad omnem civilem uitam excolendam. Nam his qui legitima exoluerent, ex æquali omnibus rempublicā esse uoluit: nihilq; existimauit, neq; corporum, neq; rerum imbecillitatem. Quod si quis ignauū sese circa legitima præstitisset, hunc decreuit ne in ciuib^{us} quidem habendum esse.

Nam quod hae leges uetustissimae sunt, perspicuum est. Lyncurgus enim Heraclidarum temporibus fuisse traditur, quae cum ita uetustae sint, hac etiam tempestate alijs sunt admodum nouae. Etenim quod unum omnium maxime admirandum, huiusmodi studia omnes laudant, imitari autem nulla ciuitas uult. Atque haec quidem communia bona sunt et pacis et belli. At si quis discere uelit, et circa rem militarem Lyncurgum melius quam reliquos prospexisse, ex his audire licet. Primum igitur Ephori pronuntiant, quibus annis educendae copiae sint et equitibus et grauioris armaturae: et peditibus primum, deinde et opificibus. Quare quotquot rebus in urbe utuntur homines, his omnibus et militiae Lacedaemonij affluunt. Eodem modo et instrumenta quibus exercitus uulgo eguerit, ea omnia partim curru, partim iumentis praebenda imperauit: sic enim minus quod defuerit, latere id quencque possit. In armorum autem certamen talia quaedam molitus est. Voluit enim stolam puniceam haberent, et clypeum aereum. Hanc quidem stolam arbitratus minime communem cum foeminis, esse quambellacissimam: nam et celerius ea expurgatur, et serius maculatur. Permisit autem eos qui puertatis annos transcendissent, nutrire comam: ratus hoc pacto et maiores illos, et liberaliores, felicioresque uideri. Quibus ita instructis, distribuit equites ac pedites in tribus sex. Quaelibet autem ex urbanis tribubus habet unum tribunum militum, et manipulorum praefectos quatuor, quinquagenarios octo, duces turmarum sexdecim. Ex his uero tribubus per denunciationem constituuntur tum in turmas tres, interdum autem in sex. Quod autem plures putant ordinem Laconicum esse in armis perquam implicitum, longe secus quam res se habeat opinantur. Sunt enim in ordine Laconico praepositi principes, et singuli ordines quaecumque praebenda sunt omnia continent. Hanc autem institutionem ita est perdiscere facile, ut nemo qui homines queat cognoscere unquam errauerit. Alijs enim datur ut ducant, alijs ut sequantur demandatur. Atqui mouendae phalangis modus tanquam ex pracone ab turmae duce uerbo manifestatur. Phalanges uero et raras et latiores sunt, quarum neque quiduis discere difficile sit. Quod itidem tametsi perturbentur, eandem hanc aciem cum obuio hoste praeliantur, difficile quis intelligat praeter eos qui Lyncurgi legibus instructi fuerint. Facilia Lacedaemonijs et illa facta sunt, quae armis pugnae per difficultia ducunt. Cum enim in cornu incedunt, turma in postremis sequitur: quod si hoc ordine hostium phalanx ex aduerso appareat, turmario duci denunciatur, ad frontem sese in clypeum ad laeuam locet: itaque semper se habeat quandiu aduersa phalanx ita steterit. Et si quidem interea loci terga hostes inuasent, uertuntur singuli ordines, quo fortiores semper hostibus opponantur. Cum princeps autem ad laeuam fiat: neque hoc modo deteriores sibi partes datas existimant, quin potiores interdum: si qui etenim circuire tentarint, non nudas quidem, sed armatas partes circundabant. Quod si alicuius rei gratia uideatur conducere ut imperator dextrum cornu teneat, uerso in cornu agmine

ἀλλὰ γὰρ ὅτι μὲν παλαιότατοι οἱ νόμοι εἰσὶ, ἁφῆες, ὁ γὰρ λυκούργος ἦν ἡράκλειδους λέγεται γένεσθαι. οὕτω δὲ παλαιοὶ ὄντων, ἐτι καὶ νῦν τοῖς ἄλλοις κοινόντα τοῖς εἰσι. ὁ γὰρ τὸ πάντων θαυμαστότατον, ἐπαινεῖται μὲν πάντων τὰ κοινὰ καὶ ὑποτακτικὰ, μὴ εἰδὴ ὅτι αὐτὰ οὐδὲ μία πόλις ἐθέλει. ὁ τοῦτα μὲν δὴ κοινὰ ἀγαθὰ καὶ ἐν ἐρίῳ καὶ ἐν πολέμῳ. εἰ δὲ τις βούλεται κραταυρεῖν, ὅτι καὶ εἰς τὰς στρατὰς βέλτιον τῶν ἄλλων ἐμμελὲς ἔσται, ἐξέσι καὶ τούτων ἀκούειν. πρῶτον μὲν τῶν οἰκτοφόρων πενηντῶν οἱ τὰ ἐτη εἰς ἅδ' ἐστρατεύονται, καὶ ἐπὶ τοῖς ὅπλοις, ἐπειτα δὲ καὶ τοῖς χειροτέχναις, ὥστε ὅσοις πόρ' ὑπὲρ πέλειος χερσὶν αὐθιγὰν, πάντων τούτων καὶ ὑπὲρ στρατίας οἱ λακεδαιμόνιοι ἐκποροῦσι, καὶ ὅσα δὲ ὀργάνων ἢ στρατῶν κοινὰ διενθῆναι ἀπ' αὐτῶν, τὰ μὲν ἀμέλει πλεονεκτητὴ παρέχειν, τὰ δὲ ὑποζυγίων. ὅτω γὰρ ἡκιστ' αὐτὸ ἐκλείπον στρατῶν. εἰς γὰρ μὲν τὸν καὶ τοῖς ὅπλοις ἀγῶνα τοιαῦτα ἐμμελὲς ἔσται. πολλὰ μὲν ἔχουσιν φοινικίδια, καὶ χαλκῶν ἀσπίδων. ταῦτα νομίζουσιν ἡκιστ' αὐτὸν γυναικεία κοινῶν, πολεμικὰ τὰ τῶν ἄνδρων. καὶ γὰρ τὰ χεῖρα λαμπρύνεται, καὶ χολαιότατα ὑπαίναται. ἐφῆκε δὲ ὁ κομῶν τοῖς ὑπὲρ τῶν ἡκτικῶν ἡλικίαν, νομίζουσιν οὕτω καὶ μέγιστος αὐτὸν ἐλδοθεῖν τοῖς καὶ πολεμικοῖς φαίνεται. οὕτω γὰρ μὲν διὰ τὸν καὶ ἐπὶ τῶν ὅπλων, ἐκείνου δὲ τὸ πολιτικῶν ἔχει μορῶν, πολεμικὰ μὲν γὰρ, λοχαγούς τε καὶ στρατῶν, πρῶτον καὶ ὅπως, καὶ ὅπως καὶ ἐκείνου μορῶν ὅπως πρῶτον περὶ καὶ ἑαυτῶν. τότε μὲν εἰς γνῶμοσις, τότε ἡ ἐστρατεία, τότε ἡ εἰς ἐξ. ὅτι οἱ πλεῖστοι οἰοῦνται πολυπλοκὰ τὰ τῶν καὶ ὅπλοις λακωνικῶν τάξις, τὸ γὰρ ἀντιπαραστήσειν ἀφῆκε τὸ ὄντως. εἰσὶ μὲν γὰρ καὶ τῶν λακωνικῶν τάξις, καὶ πρῶτον ἀφῆκε ἀρχόντων, καὶ ὁ σίχων ἕκαστος πάντως ἔχων, ὅσα δὲ παρεχόμενα. οὕτω δὲ ἑαυτοῦ ταῦτα τῶν τάξις μαθεῖν, ὥς ὅστις ἐν ἀνθρώπων δυνάμει γινώσκων, οὐδὲ εἰς ὧν ἀμείβεται. τοῖς μὲν γὰρ ἡγεῖσθαι δίδωται, τοῖς δὲ ἐπεδοῦν τέτοικται. αἱ δὲ παραγωγαί, ὥστε ὑπὸ λήρυκα ὑπὸ τῶν γνῶμοτάρχων λόγῳ διδωμένων, ἀφῆκε τε καὶ βαδύνονται αἱ φαλαγγίδες γίνονται. ὡς δὲ οὐδὲ ὅπως τὸ οὐ καλεῖται μαθεῖν. τὸ μὲν τὸ καὶ τὰ ἐκείνου μετὰ τῶν παρατυχόντων ὁμοίως μετὰ ταῦτα τῶν τάξις, ὅτι ἐκείνου δὲ μαθεῖν, πᾶσι τοῖς ὑπὸ τῶν λυκούργου νόμων πεπαιδευμένοις. ὑπερέτατα δὲ καὶ ἐκείνα λακεδαιμόνιοι ποιοῦσι, τὰ τοῖς ὅπλοις καὶ πᾶσι δοκῶντα χαλεπὰ εἶναι. ὅταν μὲν γὰρ ὑπὲρ κέρους πορεύονται καὶ ὅταν δὴ πρὸ γνῶμοτάρχη ἐπετῇ. καὶ οἱ τῶν τοιούτων ἐκ τῶν γνῶμοτάρχη πολλὰ φάλαγγες ὑπὸ φανῇ, τῶν γνῶμοτάρχη παρεγγυᾶται εἰς μεταπορὶ παρὰ ἀσπίδα καθίστασθαι, καὶ εἰς τὸν οὕτως εἰς ἀνὴρ φάλαγγος γνῶμοτάρχη κατὰ τὴν γὰρ μὲν οὕτως ἐχόντων ἐκ τῶν ὀπίσθων οἱ πολέμιοι ὑπὸ φανῶσιν, ὅτι ἐκείνου ἕκαστος ὁ σίχων, ἵνα οἱ λυκούργοι γνῶμοτάρχη αἱ τοῖς πολεμικοῖς ὅσιν, ὅτι ἀρχῶν δυνάμει γίνονται, οὐδὲ γὰρ τούτω μειονεκτῆν ἡγοῦνται, ἀλλ' ἐστὶν ὅτι καὶ πλεονεκτῆν. εἰ γὰρ τινος λυκεῖσθαι ὑπὸ χειρὶν, οὐκ ἀνὴρ κατὰ γυναικῶν, ἀλλὰ κατὰ τὰ ὅπλα μὲν πᾶσι βαλλοῖν αὐτῶν. καὶ ὅτι ποτε γνῶμοτάρχη δὲ δοκῇ συμφέρειν τὸν ἡγεμόνα διεῖναι κέρους ἔχειν, σφίξαντων τὸ ἄγλημα ὑπὸ κέρους, ὅτι.

[illegible]

agmine phalangenem ipsam quoad imperator ad dexte-
ram, postremi uero ad laeuam fuerint, explicat. Quod
si ex dextro hostium cornu acies deceter inceserit, nihil
aliud curant quam singulos manipulos ueluti triremem
aduersa prora in aduersos uertant. Itaque rursus postre-
ma acies in hastam ad dexteram constituitur. Sin au-
tem ad laeuam hostes inuaserint, id minime sinunt,
quin repellunt, aut aduersariorum aduersas acies uer-
tunt: et sic iterum postremus manipulus in clypeum
10 constituitur. Dicam etiam quo pacto castrametandum
esse Lycurgus censuerit. Nam quoniam quadrati a-
gminis angulos inutiles esse duceret, in orbem castra
ponebat, nisi aut monte tuti essent, aut moenia, aut flu-
uium post se haberent. Statuit diurnas custodias, quae
in armis intro aspicerent: non enim hostium gratia, sed
amicorum haec constituerentur: quippe quae tum hostilem
equitatum ex his locis obseruaret, e quibus prospicere plu-
rimum queant. At si quis noctu extra phalangenem pro-
grediatur, statuit ab sciris obseruari, qui ne quis ordi-
20 nem egrederetur, ius habebant: nunc uero et ab ipso
rum etiam peregrinorum quibusdam simul circumeunt
obseruari. Quod autem et hastati semper circumeunt, sa-
ne et hoc scire conuenit ea gratia fieri, quae et seruos
ab armis prohibent, et eos qui ad leuandum alium ab-
eunt. Neque mirandum est, eos neque ab inuicem, neque ab
armis longius abire, quam ut sibi inuicem molestiae
non sint: faciunt enim haec securitatis gratia. Atqui ca-
stra percrebro mutant, quod et hostes laedant, et ami-
cos iuuent. Ac ut se exerceant, lex omnibus Lacedae-
30 monijs praescribit, quicunque meruerint: quare tum ma-
gnificentiores ipsi inter se sunt, et inter alios strenui-
ores apparent. Oportet autem neque ambulationis, neque
cursus minus efficere, quam quantumcunque tribus ip-
sa permiserit, quod nemo suis ab armis porro absit.
Post exercitationis ludos, primus militum cum
diis sedendum iubet: hoc autem perinde ac exquisitio quae-
dam est: deinde prandendum mandat, confectum specu-
latorem dimittendum, postea rursus concilia inter se ha-
bent, et se quieti dedunt ante uestpertina gymnasia.
40 Quibus actis coena per praekonem significatur, et us-
posteaquam deorum laudes cecinerint, quoscunque sacrifi-
ciji placarint, in armis quiescant. Quod autem mul-
ta a me scribuntur, mirandum certe non est: nam mi-
nimè Lacedaemonijs quis omissa inueniat, quaecunque in
re militari studiosa ducenda sint. Sed iam mihi narra-
ndum est quam et uim et honorem regi Lycurgus in
exercitu pararit. Primum namque regem ciuitas, et eos
qui cum rege sunt nutrit. In praesidio contubernales
sunt, unaque secum militum tribuni, quod semper praesen-
50 tes una magis, si quid opus est, consulant. Contuberna-
les sunt simul alij tres, eiusdem ordinis uiri. Hi cum illis
una omnium rerum necessariarum eam diligentiam habent,
ut nunquam prorsus uacent a rerum bellicarum cura. Re-
petam autem quoniam rex pacto copias educit. Nam
primum domi sacra facit Ioui ductori, aliisque coelitis:
quod si hic lilarit, accipiens foecialis (qui pyrphoros
a ferendo igne appellatur) ignem ex ara, praecedit ad
regionis usque confinia, ubi rex rursus Ioui Miner-
ueque sacrificat. Cum his uero duobus dijs litatum
fuerit, tum demum regionis fines transit. et ignis
L l ab

νῦν δ' ἐπίσταμαι ὅς δὴ οὐκ ἔστιν ἰσχυρὸς ἀ-
 κούσας ὡς μὴ δὲ ποτε παύσονται ἀρμόζοντες ὑπὸ ξυγῆς,
 ἢ ἢν μὴ δὲ τε ἐπεμελῶντο ὅπως ἄξιον ἦν ἡγεῖσθαι. νῦν
 δὲ πολὺ μᾶλλον παρακαταδύοντες, ὅπως ἀρξομεν, ἢ ὅπως
 ἄξιον τοῦτον ἔσονται. ὁ γὰρ οὐκ οἶμαι ἄλλωδὲ πρότερον ἢ
 ἴσονται εἰς λακεδαιμόνα, ἐδέοντο αὐτῶν ἡγεῖσθαι ὡς
 δὴ οὐκ ἔστιν. νῦν δὲ πολλοὶ παρακαλοῦσιν ἄλλή-
 λους ὑπὸ τῷ δὴ καλῶν ἀρξαι πάλην αὐτοῦ. ἐδὲ γὰρ μὴ οἶ-
 δει δαμναλῆσαι τῶν τῶν ὑπὸ φλόγων αὐτοῖς γιγνομένων,
 ἐπειδὴ φανερὸν ἔστιν, ὅτι τοῖς θεῶν περὶ δόμοι, ὅτι τοῖς
 λυκουργοῖς νόμοις. βούλομαι δὲ ἢ ὡς βασιλεῖ πρὸς τὴν
 πόλιν σωθῆναι δὲ λυκουργῶν ἐπαίσει διηγήσασθαι. μό-
 νη γὰρ δὴ αὐτῇ ἀρχῇ δαταλῆς, οἷον πόρδ' ἀρχῆς κατε-
 σκῆν. τὰς δὲ ἄλλας πολιτείας, εὐροὶ αὐτῆς μετὰ κινῆ-
 μῶν, ἢ ἐπὶ ἢ νῦν μετὰ κινῆσθαι. ἐθικε γὰρ δύειν ἢ
 βασιλεῖ πρὸς τὴν πόλιν τὰ δὴ νόμοις ἀπαντα, ὡς ἀρξαι
 θεῶν ὄντα, ἢ στρατῶν ὅποι αὐτῇ πόλιν ἐκπέμπει, ἢ γὰρ
 ἐδωκε δὲ γὰρ ἀρξαι τὸν δόμον λαμβάνειν, καὶ γὰρ
 τε γὰρ πολλὰς τὸν δόμον πόλιν ἀπὲς δειξαι ὅτι αἰρε-
 τὸν τοσαύτῳ, ὡς μὴ τε δειδῶν τὴν μετρίαν μὴ τε πλού-
 τῳ ὑποφύειν. ὅπως δὲ καὶ οἱ βασιλεῖς ἐξω σκηνώσιν,
 σκηνῶν αὐτοῖς διημοσίαν ἀπὲς δειξαι, ἢ διημοσίαν γε ὑπὸ
 τοῖς δειπνοῖς ἐτίμωσιν, ὅτι ἢ διηπόσια κατὰ φάσιν,
 ἀλλ' ἢ καὶ ἀρξαι τὸν δόμον ἐτίμωσιν, ἢ ἢ καὶ βούλοιντο.
 ἐδωκε δὲ αὐτῇ καὶ συσκήλους δὴ οὐκ ἐκαστὸν πρὸς λέειν,
 οἱ δὲ καὶ πύθιοι λαλοῦντες. ἐδωκε γὰρ καὶ πασὶν τὸν συνδῶ-
 νον τοῦτον χοῖρον λαμβάνειν, ὡς μὴ ποτε ἀρξαι βασι-
 λεὺς ἐρῶν, ἢ δὲ δεικνύει θεοὺς συμβαλόντας. καὶ πρὸς
 τῇ οἰκίᾳ δὲ λίμνῃ ὅδ' ἀρξαι παρὰ χεῖρας, ὅτι δὲ καὶ ὅτι πρὸς
 πολλὰ χηρῶν, οἱ μὴ ἐχόντες αὐτὸ μᾶλλον γινώσκου-
 σιν. ἢ ἐδωκε δὲ πᾶσι τὸν ἀνίστανται βασιλεῖς, πᾶσι δὲ
 ἐφοροὶ ἀρξαι ἐφορεῖν δὴ φέρων. ὁ δὲ ὅρκους δὲ ἄλλήλους
 κατὰ μὴν ποιῶντες. ἐφοροὶ μὴ ὑπὲρ τὴν πόλιν, βα-
 σιλεὺς δὲ ὑπὲρ αὐτοῦ. ὁ δὲ ὅρκος ὅτι. τοῖς μὴ βασιλεῖ
 ἢ τὸν πόλιν καὶ μὴ νόμους βασιλῶν, πᾶσι δὲ
 πόλιν ἐμπειροῦντες. ἐκείνους, ἀστυφελικῶν τὴν βα-
 σιλεῖαν παρέχειν. αὐτοὶ μὴ ἐν αἰμαὶ οἶκος ζῶντες βα-
 σιλεῖ δειδῶντες. οὐδὲ γὰρ τι πολὺ ὑπερφέρουσαι τὴν δει-
 τῶν. οὐ γὰρ ἐβουλήθη ὅτι τοῖς βασιλῶσι τυραννικῶν
 φρόνημα παρὰ σῆσαι, ὅτι τοῖς πολίταις φρόνημα ἐμπει-
 σαι τὴν δειδῶν. αἱ δὲ τελευτήσαντες τιμαὶ βασιλεῖ
 δειδῶντες, πᾶσι δὲ βούλονται δειδῶν οἱ λυκουργοῖς νόμοι, ὅτι
 οὐχ ὡς ἀνθρώπους, ἀλλ' ὡς ἡρώας ὅς λακε-
 δαιμονίων βασιλεῖς πρὸς τετι-
 μήσιν.

ΞΕΝΟ-

At hoc tempore non sum nescius eos qui primarij ui-
 dentur, in id maxime studere, inuigilare, incumbere,
 quo nunquam peregrino magistratu desistant. Et olim
 cerie elaborabant ut digni essent qui imperaret, nunc
 autem curant longe magis ut imperent, quam ut imperio
 digni sint. Itaque reliqui Graeci petentes antea Lacedae-
 monem, eos deprecabantur ut sibi duces fieret aduer-
 sus eos a quibus iniuriam sumpsisse uideretur. Sed hac
 tempestate permulti sunt qui se inuicem rogant atque
 exhortentur, ut eis ne denuo imperent, et obstant et
 arceant. At profecto mirari nemo debet quid ipsos ita
 uituperemus, quippe qui manifesti sunt qui neque deo,
 neque Lycurgi legibus obtemperent. Narrandum etiam
 mihi est quae foedera Lycurgus regi aduersus ciuitatem
 constituerit: solus enim hic principatus pro initij con-
 stitutione perseverat: alias uero respub. et antea im-
 mutatas, et item nunc immutari quis inueniat. Statuit
 namque ut rex publicis in rebus omnibus tanquam ex deo
 esset, pro urbe sacra persolueret, et exercitus quocumque
 ciuitas mitteret, dux fieret. Decreuitque sibi munera ex
 his quae immolarentur capiunda: et praecipui agri tan-
 tum in uicinis plerisque urbibus statuit, quod neque fruga-
 li apparatu indigeret, neque opulentia offerretur. Atque
 ut reges in publico discumberent, conuiuium eis pu-
 blicum instituit, et duplici parte in cena honorauit:
 non ut duplo magis quam alij ederent, sed quod et ex
 hoc quem uellent honorare quirent. Dedit praeterea
 contubernales duos, quos ipse utrumque deligeret: hi
 autem Pythij appellantur. Dedit et ex omni scropho-
 rum foetu porcum unum, quo si quid deum consule-
 re opus foret, nunquam hostiis indigeret. Ac iuxta do-
 mum aquae copiam stagnum praestat, quod quanto plu-
 rimis in rebus usui sit, hi qui carent magis intelligunt.
 Atque regi omnes ex subellijs assurgunt, praeterquam
 Ephori a sui magistratus sellis. Hi autem singulis men-
 sibus iureiurando se mutuo astringunt, Ephori qui-
 dem ciuitatis nomine, rex autem suo. Iusiurandum ue-
 ro regis est, pro conditis ciuitatis legibus imperatum
 ire: ciuitatis autem, pro iureiurando inuiolabiliter illi
 obseruato regnum inconcussum redditum ire. Hi ergo
 honores domi uiuo regi exhibentur, qui parum ad
 modum priuatorum honoribus antecellunt. Non enim
 Lycurgus uoluit, neque regibus tyrannicum fas-
 tium aspicere, neque ciuibz inuidiam aduersus regis
 am maiestatem iniicere. Quibus autem rex moriuus
 cumuletur honoribus, id declayant Lycurgi leges,
 quae non ut homines, sed tanquam heroes Lace-
 daemonum reges honorandos
 uoluere.